

KURUMSAL İLETİŞİM DİREKTÖRLÜĞÜ
Directorate of Corporate Communication

İLK YARDIM

Dersin Adı: İLK YARDIM

Dersin Hocası: Dr. Öğr. Üyesi Olcay GÜLER

atauni.edu.tr   Atauni1957

YARALANMALARDA İLK YARDIM

1.GİRİŞ

Sakatlıklara ve ölümlere yol açan travmalar toplumu ilgilendiren önemli sağlık sorunu haline gelmiştir. Kazazedelere yapılan doğru ilk yardım uygulamaları ve uygun taşıma yöntemleri sayesinde sağlık kuruluşlarına sağ olarak ulaşanların sayısı artmıştır. Yaralanmalar **açık ve kapalı yaralanmalar, organ yaralanmaları** olmak üzere sınıflandırılmaktadır. İlk yardım, ABC (A: Hava yolu açıklığının sağlanması ve rahat nefes alıp vermeyi kolaylaştırma, B: Solunumun olup olmadığının değerlendirilmesi, C: Nabız olup olmadığının kontrol edilmesi) ile başlar, hava yolu açılıp solunum ve dolaşım kontrol altına alındıktan sonra, kazazedenin yaşamını tehdit eden yaraların değerlendirilmesi yapılır. Açık ve kapalı yaralanmalarda; iç kanama, organ yırtılmaları, organ kopmaları ve kırıklar görülebilir.

Travma; ani olarak dıştan mekanik bir etki sonucu meydana gelen, sağlığı tehdit eden, fiziksel ve ruhsal hasarlara yol açan bir olaydır. Sert bir cismin organizmaya çarpması veya organizmanın bu cisme çarpmasıdır. Bununla birlikte mekanik faktörlerle meydana gelen lokal veya genel doku yıkımıdır. Çarpma, düşme, kuvvetli darbeler, atmosfer basıncı, termal etkiler, (yanık, donma) elektrik çarpması ve radyoaktivite gibi faktörler yaralanmalara neden olur.

Travmalarda birinci ölüm nedeni, kafa ve pelvis kırıkları, ikinci ölüm nedeni de trafik kazaları ve düşmelerdir.

Çoklu travmalar daha tehlikelidir.

Kaza: Önceden düşünülmemeyen, alınan tedbirlere rağmen ani olarak gelişen, can ve mal kaybıyla sonuçlanan olaylardır.

Trafik kazası: Kara yolu üzerinde hareket eden bir ya da birden fazla aracın karıştığı can ve mal kaybıyla sonuçlanan olaylardır.

İş kazası: Çalışma ortamı, iş ve iş yerine bağlı olarak meydana gelen kazalardır.

Ev kazası: Konut içerisinde ev kullanım eşyaları ile meydana gelen kazalardır.

2.YARALANMALAR

Fiziksel veya kimyasal bir etki sonucu deri veya doku bütünlüğünün bozulmasına **yaralanma** denir. Yaralayıcı faktörün özelliğine ve etkisine göre lokal veya genel etki gösterir. Genel etkileri hayati tehlikeye neden olurken lokal etkileri genellikle hayati tehlikeye neden olmazlar.

Derinin en önemli görevlerinden biri vücut bütünlüğünü korumasıdır. Çeşitli nedenlerle deri ve altındaki dokuların bütünlüğünün bozulmasına yara denir. Deriye gelen darbeler, vurma, çarpma sonucunda, kapalı yara olabileceği gibi açık yaralar da oluşabilir.

3.KAPALI YARALANMALAR

Kapalı doku yaralanmalarında, üstteki deri tabakasında hasar yani doku kaybı yoktur. Derinin altındaki dokularda meydana gelen yaralanmalardır. Kapalı yaralanmada; ağrı, şişlik (ödem), morarma (ekimoz) veya şişlik içerisinde kan birikmesi (hematom), içi su dolu kabarcıklar gözlenebilir.

Kapalı Yaralanmada İlk Yardım

- ABC kontrolü yapılır.
- Yaralı emniyetli yere alınır, oturtulur veya yatırılır.
- Gerekirse giysileri kesilerek yaralı bölge görülür.
- Yaralı bölge kol ya da bacakta ise; kanama ve şişliği (ödemi) azaltmak, önlemek için kalp seviyesinin üzerine yükseltilir.
- Yara bölgesine soğuk uygulama yapılır.
- İçi su dolu ve kan dolu kesecikler patlatılmaz.
- Kapalı yara bölgesine basınç uygulanır (elastik bandajlar kullanılabilir).
- Yaralı bölge hareketsiz hale getirilir ve tespit edilir.
- Kullanılacak tüm malzemeler mikropsuz veya temiz olmalıdır.

4.AÇIK YARALAR

Deri bütünlüğünün bozulduğu yaralardır. Açık yaralar çeşitli şekillerde görülebilir. Bunlar:

- **Sıyrık, soyulma şeklindeki yaralar:** Sıyrık yara, derinin sert bir yüzeye sürtünmesi (çakıl taşları, tırtıllı yüzeyler, asfalt vb.) sonucunda derinin dış tabakasının bir bölümünün kaybı ile oluşan yaradır. Yaralanan bölgede kılcal damar kanaması görülür. Sinir uçlarının sonlandığı bölge etkilendiği için bu tip yaralar ağrılıdır.
- **Kesik şeklindeki yaralar:** Kesik yara, keskin veya sivri uçlu (cam, bıçak, çakı vb.) bir cisimle meydana gelen yaradır. Kesici cisim, düzgün veya parçalı bir yara oluşturabilir. Kesiler, ya yüzeyseldir ya da derindir. Derin kesiklerde sinir, damar, kas gibi dokular zarar görebilir.
- **Delici cisimlerle oluşmuş yaralar:** Delici yara, bıçak, çakı, şiş, kırık cam, kurşun vb. kesici, delici aletlerle oluşan yaralardır. Yaranın derinliği ve yüzey genişliği delici cismin uzunluğuna ve şekline bağlıdır. Bu yaralarda genellikle yüzeysel genişlik az, derinlik ise fazladır. Kanama görülmeyebilir; ancak batan cismin etkisiyle büyük damarlarda, iç doku ve organlarda yaralanma olursa ciddi kanamalar oluşabilir. Bu nedenle delici yaralanmalarda, yaşamı tehlikeye düşüren sonuçlar ortaya çıkabilir.

Sıyrık

Kesik

Kurşun yarası

Bıçak yarası

- **Ezik şeklindeki yaralar:** Ezik yara, enkaz altında kalma, trafik kazası, vücut üzerine ağırlık düşmesi, taş, sopa, yumruk çarpması ve sıkışma kazaları sonucu oluşur. Yara kenarları ezik görünümündedir. Kesik yaralara göre kanama riski daha azdır. Yaralanma şiddetinin yüksek olmasının etkisiyle iç organlarda meydana gelebilecek hasarlar, yaşamı tehlikeye sokabilir. Derin dokularda hasar fazladır.
- **Parçalı Yara** Parçalı yara, deri veya deri altındaki dokuların bir bölümü ya da tamamının ayrılması ile oluşan yaralardır. Makine, ev, motosiklet kazaları ve küçük tamir aletleri ile çalışma sırasında parçalı yaralanmalar meydana gelebilir. Bu tip yaralanmalar genellikle baş, el, kol, bacak ve ayakta görülür. Dokular, genellikle anatomik bölgelerinden ayrılmıştır ve oldukça fazla kanama vardır.

Ezik yara

Parçalı yara

- **Enfekte Yara:** Enfekte yaralar, mikroorganizma bulaşma olasılığı yüksek olan yaralardır. Enfeksiyon oluşma riski yüksek yaralar şunlardır:
 - Üzerinden 6 saat geçmiş yani gecikmiş yaralar,
 - Kenarları düzgün olmayan yaralar,
 - Cerrahi dikişleri ayrılmış yaralar,
 - Çok kirli ve derin dokuların (damar, kas, sinir vb.) hasar gördüğü yaralar, Ateşli silahlarla meydana gelen yaralar,
 - Böcek, yılan, köpek gibi canlıların ısırma ve sokmalarıyla oluşan yaralardır.

Enfekte yara

- **Ciddi Yaralar:** Bazı yaralar, özelliklerinden dolayı ciddi yara olarak değerlendirilir. Ciddi yaraların belirtileri şunlardır:
 - Kenarları 2- 3 cm'den daha fazla ayırık olan,
 - Kanaması durdurulamayan,
 - Kas ve kemiğin görüldüğü,
 - Delici aletlerle oluşan,
 - Yabancı cisim saplanmış olan,
 - İnsan ve hayvan ısırıkları,
 - Görünürde iz bırakma ihtimali olan yaralardır.

Parçalı ciddi yara

Isırık yara

AÇIK YARALARDA İLK YARDIM

Açık yaralarda yapılacak ilk yardımda amaç; kanamanın kontrol edilmesi, yaralının daha fazla kirlenmesinin, zedelenmesinin önlenmesi ve kopan parçaların korunması olmalıdır.

- Güvenlik önlemleri alınır.
- ABC kontrol edilir.
- Yara bölgesindeki giysiler kesilir.
- Eller yıkanır.
- Kanama varsa uygun yöntem ile kanama durdurulur.
- Yaralı bölgede gereksiz hareketlerden sakınılır.
- Yara üzerinde yapışan kirli giysi veya pansuman malzemesi varsa, asla hızla çekerek alınmaz, kaynamış soğumuş su veya temiz su ile ıslatıp yavaş yavaş çekilerek alınır.
- Yara bölgesindeki pıhtılar, kanama olabileceğinden, silinmez ve koparılmaz.

- Yara kirli ise, yara bölgesi sabunlu su ile yıkanır, değil ise; yaralının etrafı sabunlu su veya tentürdiyot ile yaralının çevresinden dışa doğru silinir.
- Yara üzeri mümkünse steril, bulunamaz ise temiz bezle kapatılır, sarılır, yükseltilir.
- Yara bölgesi hareketsiz hale getirilir.
- Açık yarada kopma tam değil ise, ayrılan parça düzgün olarak yerine konur, üzeri kapatılır ve sarılır.
- Kopma tam ise; kanama durdurulur, kopan bölgenin üzeri kapatılır, sarılır, kopan parça sağlam, temiz bir naylon torbaya konular ağzı sıkıca kapatılır, içi buz veya buzlu su dolu ikinci bir naylon torbaya konular, sağlık kuruluşuna kazazede ile götürülür.

- ❖ Kopan parça asla direkt buz, su içerisine konulmaz. Yara üzerine yara tozu, tentürdiyot vb. dezenfektan maddeler dökülmez. Bu tür maddeler yara iyileşmesini olumsuz yönde etkiler, ancak hekim önerisi ile kullanılırlar.
- ❖ Yaralının içinde varsa, kemik parçaları içeri itilmez, dışarı çekilmez, bulunan pozisyonda tespit edilir. Eğer yara içinde cam parçaları veya batıcı cisimler varsa bunların üzerine baskı uygulanmaz. Kanamayı artırıp etraftaki dokulara daha fazla zarar verebileceğinden cisim çıkarılmaz. Cisim hareketsiz hale getirilir, etrafı desteklenir sarılır. (Sadece üst solunum yollarındaki solunumu engelleyen cisimler çıkarılır).

- ❖ Yaralarda, özellikle de açık yaralarda, önemli bir sorunda tetanos mikrobu bulaşmasıdır. Tetanos mikrobu yara yerinden vücuda girerek enfeksiyon oluşturur. Tetanos, toplumdaki mevcut yaygın inanişin aksine paslı metallerle oluşan yaralanmalar yanında, her türlü yaralanmalarda da görülebilir. Bu nedenle de yara temizliğine önem verilmelidir. Gerekiyorsa sağlık kuruluşunda tetanos aşısı yapılmalıdır. Yaralının temiz tutulması ve yara bakımını yapan kişinin ellerinin temizliği de çok önemlidir.
- ❖ Hayvan ısırıklarında kuduz mikrobu bulaşma riski vardır. Bu durumda ısırılan bölge bol sabunlu su ile yıkanır ve kuduz aşılması için sağlık kuruluşuna gönderilir.

5.ORGAN YARALANMALARI

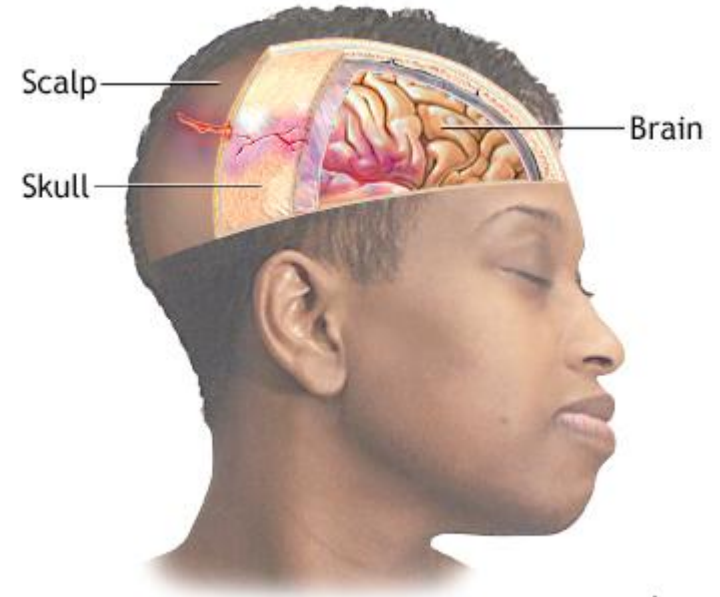
1. Kafa Yaralanmaları

- **Açık Kafa Yaralanması:** Kişi baş ve omuzları 30 cm yüksekte olacak şekilde yatırılır. Görülen yara, pansuman malzemesi ile kapatılır, sık sık ABC kontrolü yapılır, acil sağlık ekiplerine haber verilir.
- **Kapalı Kafa Yaralanması:** Travma nedeniyle olabileceği gibi beyin kanamalarına bağlı olarak da gelişebilir. **Belirtileri;** bulantı, kusma, kol ve bacakta kuvvet azalması veya kaybı, duyuların azalması ya da yokluğu, göz etrafında morluk, burundan ve kulaktan sıvı (beyin omurilik sıvısı) ve kan gelmesi, bilinç bulanıklığı veya kaybı, iki göz bebeğinin büyüklüğünde farklılıklar görülebilir. İlk yardımda bilinç açıksa; baş yüksekte olacak şekilde, bilinç yoksa; yan yatırılarak ve sık sık ABC kontrol edilerek acil sağlık ekiplerine haber verilir.

Açık Kafa Yaralanması

Kapalı Kafa yaralanması

2. Göğüs Yaralanmaları

- **Kapalı Göğüs Yaralanması:** Kazazede de göğüs ağrısı, solunum güçlüğü, öksürük ve kanlı balgam görülebilir. **İlk yardımda** sık sık ABC kontrol edilir. Yarı oturur pozisyonda tutularak, acil sağlık ekiplerine haber verilir.
- **Açık Göğüs Yaralanması:** Kurşun, bıçak, şiş gibi delici cisimlerle veya kırık kaburga uçlarının göğüs duvarını delmesiyle oluşur. **İlk yardım;** açık yara bölgesi temiz plastik ya da alüminyum folyo ile, bunlar bulunamaz ise, temiz nemli bir bezle dört kenarı bantlanır, bir köşesi açık bırakılır, sık sık ABC kontrol edilir, kazazedeye yarı oturur pozisyon verilir.

3. Karın Yaralanmaları

- **Açık Karın Yaralanması:** Kazazede sırt üstü yatırılır. İç organlar dışarı çıkmış ise; içeri sokulmaz, yara üzerine toplanır, üzeri nemli temiz bezle örtülür. Kesi enine ise; ayaklar karına doğru çekilir, kesi boyuna ise; bacaklar düz uzatılır.
- **Kapalı Karın Yaralanması:** Travma sonrası olabileceği gibi, karın içi organların iltihabı ve kanaması sonucunda görülebilir. Kazazede de bulantı, kusma, ağrı, karında şişlik, hassasiyet vardır. **İlk yardım:** ABC kontrol edilir, kusma olasılığına ve şoka karşı dikkatli olunur. Hasta sağlık kuruluşuna rahat ettiği pozisyonda sevk edilir. Karın yaralanmalarında yiyecek, içecek ve ağrı kesiciler verilmez, sıcak uygulama yapılmaz.

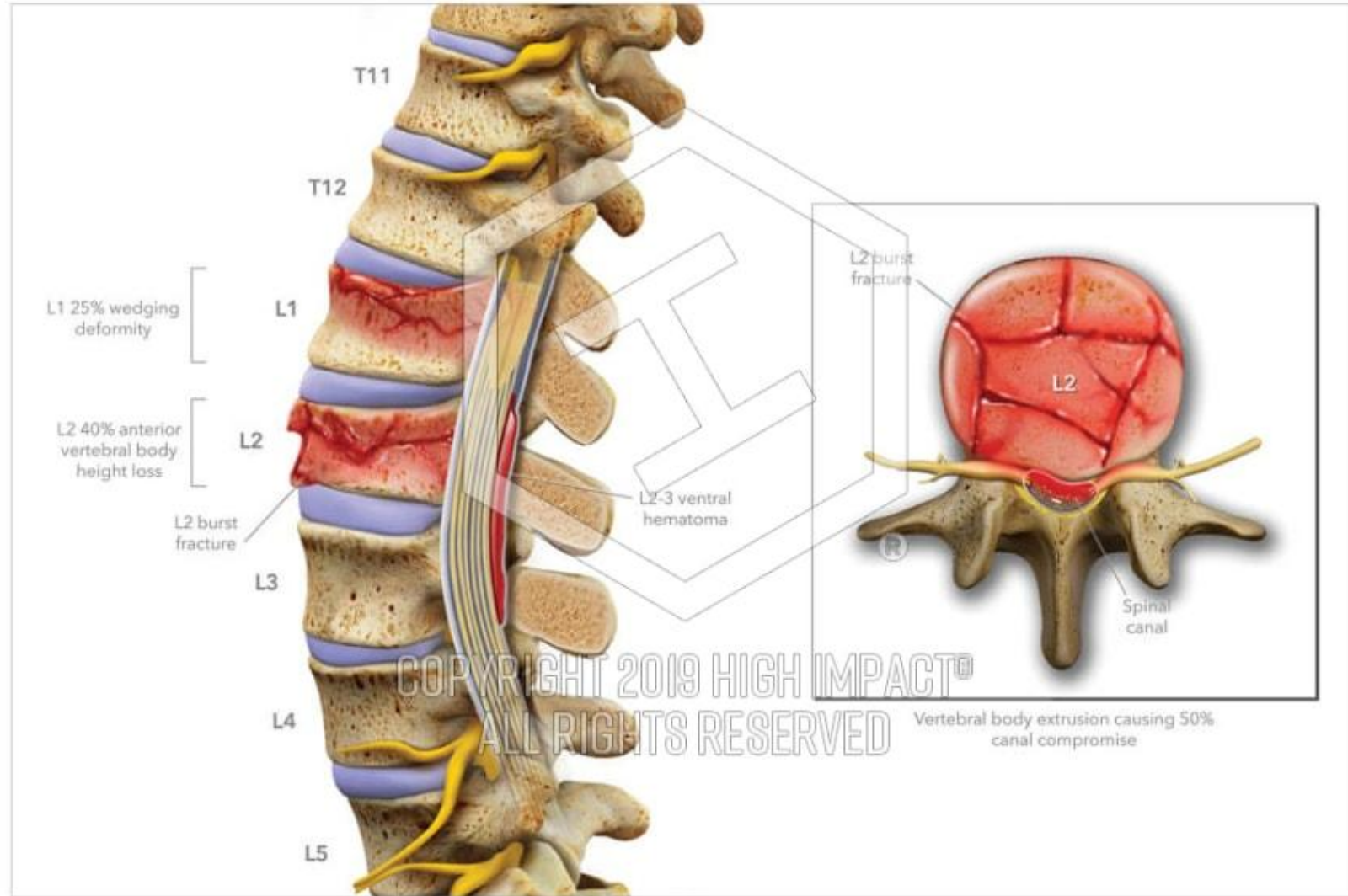
Karında saplanmış cismin sabitleenmesi

4. Omurga Yaralanmaları

Omurga; boyun, sırt, bel, sağrı ve kuyruk sokumu olmak üzere 33 omurdan meydana gelmiştir. Omurlar arasında bulunan diskler hem hareketi sağlar, hem de aşınmayı önler. Omurların arka kısmında bulunan kanal içinde omurilik ve onu örten zarlar bulunur. Beyin omurilik sıvısı bu zarlar arasında dolaşmaktadır. Omuriliğin yan kısımlardan 31 çift sinir çıkar. Çevreden gelen ve giden sinirler omurilik yoluyla beyne ulaşır. Omurga yaralanmalarında kırıklar veya ezilmeler meydana geldiğinde omurilik etkilenirse; felç, hatta ölüm meydana gelebilir.

LUMBAR SPINE INJURIES

Belirtileri

- Ağrı
- Kol ve bacaklarda uyuşma, karıncalanma veya güçsüzlük
- Deformite (Şekil bozukluğu): Omurgada deformiteye pek rastlanmaz, boyun omurlarında görülebilir, baş bir tarafa bükülmüştür.
- Hassasiyet, güç kaybı ve/veya duyu kaybı görülebilir.

İlk Yardım

- ABC kontrolü yapılır, yoksa sağlanır.
- Kanama varsa; kontrol altına alınmalı, yara varsa kapatılmalı.
- Hasta kesinlikle hareket ettirilmez.
- Sert ve düz bir zemine, sırt üstü yatırılarak (baş-sırt-kalça aynı düzlemde olacak şekilde) taşınır.
- Bilinci kapalı her hastada omurga yaralanma olasılığı varsayılmalıdır.
- Boyun kısmı battaniye, havlu ya da gazete rulosu ile sağa sola hareket etmemesi için desteklenir.
- En uygun taşıma aracı sedyedir. Sedyeye yok ise; kapı, tahta vb. malzemelerle sedye yaparak taşınır.
- Yaşamsal ve çevresel tehlike yoksa hareket ettirilmez, acil sağlık ekibine haber verilir.

- <https://www.sikayetvar.com/butigo/butigo-sandalet-yara-yapti>
- <http://www.eatonhand.com/img/00280.htm>
- <https://webpath.med.utah.edu/FORHTML/FOR028.html>
- https://www.ilkyardimkursu.net/parcali_yaralar.html
- <https://www.saglikhocasi.net/morluklar-nasil-gecer.html>
- <https://www.medikalblog.net/hasta-yarasi/>
- <https://jetem.org/k9-police-dog-bite/>
- <https://slideplayer.biz.tr/slide/2921938/>
- <https://medlineplus.gov/ency/article/000028.htm>
- <https://www.dolmanlaw.com/common-complications-dog-bite-injuries/>
- <http://hemsiregitim.blogspot.com/2016/11/kapali-yaralar.html>